

CONTRIBUȚIA FAMILIEI ROSETTI-SOLESCU LA VIAȚA RELIGIOASĂ A SATULUI SOLEȘTI

Maria POPA

Doina ROTARU

Cuvinte cheie: familia Rosetti – Solescu, religie ortodoxă, biserică, ctitor, boier, răzeș, preot, monument, obiecte de cult, morminte.

Keywords: Solescu family, orthodox religion, the church, fonder, governor, taran razes, priest, monument, cult objects, graves.

Abstract

The religious life of SOLEȘTI (this village was attested to the time of ȘTEFAN CEL MARE, on ten march 1502) has been in documents since the 17th century, with the designation of some priests. The first Church was signaled in 1668, it was built by peasants where the village used to be, on the east side, where "LIVEZI" village was. In 1809 it had saint "MARE MUCENIC GHEORGHE" at its patron and it's still the same nowadays.

In 1881 it was rebuildled on its current spot, in the eastern part of the village, on "COSERELOR HILL".

Between 18th and 19th century, Solești's estate was taken by Rosetti's family, that looked after the church.

In 1859-1860, Ecaterina Roseti, Gheorghe Rosetti's wife (Mrs Elena Cuza's wife, the one who unficated Moldova with Tara Romaneasca in 1859) built a church named "Adormirea Maicii Domnului" in her mansion, which was donated to the village community in 1893 by her nephew Gh. Rosetti, a pluripotentiary minister. The Church, which was part of Rosetti-Solescu's mansion (19th century), was declared as an historical monument, that illustrates the evolution of Moldovian religious architecture which is based on a mix of tradition (nave plan) and innovation (with some neoclassical elements in the fine art).

This church keeps a rich inventory of worship donated by the founders that has artistic value (like silverware, religious books etc.)

The parish, according to the donation document, keeps the founders' coffins in the Church cemetery: Gh Rosetti-Solescu (1796-1848), Ecaterina Rosetti (1800-1869), Gheorghe Rosetti-Solescu (1853-1916) and Olga Rosetti Solescu (1853-1924), his wife.

Introducere

Viața religioasă din Solești, alezare atestată în secolul al XVI-lea, în timpul domniei lui Ștefan cel Mare, la 10 martie 1502¹, fiind vândută de nepoata lui Toma

¹ D.R.H., A, Moldova, vol. III (1487 – 1504), volum întocmit de C. Cihodaru și I. Caproșu, București, 1980, p. 481-484; Iulian Marinescu, *Documente vasluiene extrase din condica moșiilor lui Teodor Rosetti*

Solescu, cel de la care provine numele localității, apare în documente încă din secolul al XVII-lea, prin desemnarea unor *preoți*. Astfel, între anii 1605-1625 este menționat „*popa Gonța*” ca martor în niște zapise de vânzare-cumpărare a unor terenuri², precum și ca deținător al unui trup din moșia Solești (împărțită la cea vreme în trei bătrâni: Năbădaico, Buciumaș și popa Gonța)³, stăpânit de urmașii săi până la începutul secolului al XVIII-lea, când a ajuns, prin danii și cumpărături, în proprietatea marilor familii boierești din Moldova: Racoviță⁴ și Roset/Rosetti⁵. În aceeași perioadă, respectiv

- Solescu (*Condică de pe zapise și ispisoace ce sunt pe moșiile banului Iordachi Ruset, atât de moșiile părintești ce li s-au venit zestre în parte dumisale, cât și ce au mai cumpărat dumnealui și danii de pe la unii și alții, și s-au scris în luminate zilele Măriei Sale Constandin Ipsilant Vo(i)evod Domnu Țării Moldovii, la anii 1799, octombrie 14*), condică întocmită de ierodiaconul Miron Giuncă de la mănăstirea Putna, în B.C.I.R., vol. IV, București, 1925, p. 183.

² D.I.R., veacul XVII, A. Moldova, vol. I (1601-1605), București, 1952, p. 296 (1605, martie 20); Iulian Marinescu, *op. cit.*, p. 184-185 (1608, noiembrie 20, martor pentru un vad de moară din Solești); Gh. Ghibănescu, *Surete și Izvoade (Fereștii, Vaslui. Studiu și documente)*, vol. XVI, Iași, 1926, p. 35 (c. 1618-1619, martor al vătăfului Petru Cehan, pentru Ferești); p. 44-45 (1624-1625, dispută cu Racoviță Cehan pentru o moară din Solești).

³ Iulian Marinescu, *op. cit.*, p. 192 (conform hotarniciei vornicului Iordache Roset din 1709).

⁴ Racoviță Cehan, al 2-lea logofăt/ 1624-1625 (Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, p. 44-45); Iulian Marinescu, *op. cit.*, p. 198 (1641); Nicolae Racoviță, mare logofăt (fiul lui Cehan), *Ibidem*, p. 186 – 187 (1677); p. 187 (1680); Ion Racoviță, paharnic (fiul lui Nicolae), *Ibidem*, p. 188 – 189 (1685 – 1687), p. 190 (1688), p. 190 – 191 (1689), p. 191 – 193 (1691, august 12; noiembrie 20).

⁵ Iordache Roset, mare vornic al Țării de Jos, mare vistiernic (cca. 1645-cca. 1720) - v. Iulian Marinescu, *op. cit.*, p. 192 – 194/ 1709, p. 194/ 1710, p. 195/ 1715 (v. și: R. Rosetti, *Familia Roseti*, vol. I, București, 1938, p. 41; N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova, sec. XIV – XVII*, București, 1971, p. 436-437: căsătorit cu Safta, fiica marelui logofăt Nicolae Racoviță, de la care primise ca zestre moșia Solești; mort post 1720, nov., când își făcuse testamentul); Ștefan Ruset, mare logofăt, fiul vornicului Iordache de la Pribești (Iulian Marinescu, *op. cit.*, p. 195/ 1734; p. 199 /1765, ianuarie 8; idem, *Copii după documente din diferite arhive (1557-1853). Acte moldovenești diferite/ Copie după împărțea fiilor și fiicelor lui Iordache Ruset vornicul*, în B.C.I.R., vol. VIII, București, 1929, p. 87/ 1765, conform testamentului tatălui său din 1720); Vasile Roset (+ 1775), mare vornic, căsătorit cu Ecaterina/ Catrina, fiica hatmanului V. Ruset; la 1777, Catrina Ruset, vorniceasa, cumpăra ocinile lui Vasile, fiul lui Gavril Surugiu, și ale lui Burghilea din moșia Solești (Iulian Marinescu, *op. cit.*, vol. IV, p. 199, 203); prin Diata sa din 14 aprilie 1788, stabilea ca întreaga avere să fie împărțită fiilor săi: Ștefan, Iordache, Constantin, Ionuț, Zoia, mănăstirilor - Florești, Lipovăț și Zograf de la muntele Athos, boierilor săraci, fetelor necăsătorite și văduvelor (Arhivele Basarabiei, Chișinău, 1935, p. 307); Iordache Roset, vornic, fiul lor, căsătorit cu Ecaterina/ Catrina) Catargi (Paul Cernovodeanu, *Arbore genealogic: Familia Ruset, Roset/ Rosetti, în Istoria Românilor/ Românii între Europa clasică și Europa luminilor, 1711-1821*), vol. VI, vol. coordonat de dr. Paul Cernovodeanu, membru de onoare al Academiei Române, prof. dr. Nicolae Edroiu, membru corespondent al Academiei Române, Constantin Bălan, secretar științific, București, 2002, planșele 1, 3); Iulian Marinescu, *op. cit.*, p. 199/ 1792, pricina spătarului Iordache Rusăt cu Nechita Cocole și alți răzeși pentru 8 pământuri din moșia Solești; 1793, Iordache Rusăt, serdar, cumpăra 8 pământuri și jumătate de la răzeșii Ene Grigoraș, Timoftei Cucul, Cozma Mălăcan (p. 200); 1786, în urma împărțirii averii părintești primea și moșia Solești (R. Rosetti, *op. cit.* p. 98), v. și Iulian Marinescu, *op. cit.*, p. 183: *Condică moșiilor banului Iordache Rusăt, 1799, oct. 14*; în 1819, prin testament, vornicul lăsa moșia fiului său, Gheorghe (Iordache) Roset, căsătorit în 1823 cu Ecaterina/ Catina, fiica logofătului Dumitrache Sturdza de la Miclăușeni – Iași (R. Rosetti, *op. cit.* p. 127); părinții Doamnei Elena Cuza, stabiliți la Solești, au zidit conacul în anul 1827 (Lucia Borș, *Doamna Elena Cuza*, Craiova, 1992, p. 5, 10); fiii lor: Dumitru Rosetti (1830-1903), studii la Lemberg și Viena, jurist, ministru, deputat și senator de Vaslui, prefect de Iași (R. Rosetti, *op. cit.*, p. 180); Theodor Rosetti (1837-1923), studii la Lemberg, Viena și Paris, jurist și om politic, membru de onoare al Academiei Române, francmason, unul dintre fondatorii Societății „Junimea”, ministru, prim – ministru, senator, agent diplomatic la Berlin, prefect de Vaslui,

în anul 1618, apare ca semnatar al unui zăpis „*pop(a) Costin din Solești*”⁶, iar la 1640, într-un alt zăpis (pentru Ungureni)⁷, semna ca martor „*popa Gheorghe din Solești*”, care la 1645, împreună cu fratele său, Toderășcu, cumpărau de la nepoții lui Ursul Călugărul o bucată de pământ ce o deținuse „cu popa Gonța, în sat în Solești”: „din făneacă, țarină și vatra satului”⁸.

Locașul de cult este semnalat în anul 1668, când urmașii stolnicului Toader Solescu (Vasile, Chirilă și Albu), aflați într-o dispută de ocină cu un alt răzeș (Vasile din Solești), au fost puși să jure în *biserică* pentru aflarea adevărului⁹. În 1677, când unii nepoți ai „popii Gonții ot Solești” (Sofronia, Savin, fiul lui Irimia, și sora sa Ștefana) vindeau o parte din ocinile lor logofătului Nicolae Racoviță, martor era „*Constandin sin popa Gheorghie, ot tam*”¹⁰.

La începutul secolului al XVIII-lea cea mai mare parte din moșia Solești se afla în proprietatea vornicului Iordache Roset, obținută prin danii, cumpărături și zestrea primită de soția sa, Safta, de la familia Racoviță. Potrivit hotarniceii sale din 1709, iunie 28, dintre cele 137 de pământuri (trupuri de terenuri agricole răzășești), cât cuprindea bătrânul Gonța, el deținea: 8 pământuri care au aparținut preotului Gheorghe, 8 Gligoraș Grosul; 8 Toderășcu, fratele lui Gligoraș și preotului Gheorghe; 8 Pascal, fratele lui Todirașcu; 8 Dumitru, fratele lui Pascal (vândute paharnicului I. Racoviță); 8 Dumbrăvoaiei (din Pribești), sora lui Dumitru (dăruite paharnicului I. Racoviță); 8 surorii lui Dumitru, Gotha(?), 10 preotului Gheorghe și fratelui său, Toderășcu (luate pentru datorie); 31 ale căpitanului Chirilă Colivă (vândute logofătului N. Racoviță); 31 Irimia, fratele căpitanului Colivă (dăruite logofătului N. Racoviță)¹¹. În 1715, urmașii preotului Gonța, feciorii preotului Gheorghe (Chelsie, Constantin, Ileana și Ion) mai stăpâneau doar 8 pământuri¹².

Biserica „Sf. Gheorghe” – ctitorie de obște

Din cele prezentate mai sus deducem că biserica din secolul al XVII-lea era o ctitorie răzășească, durată din lemn, după posibilitățile ctitorilor, specifică acelor vremuri, la care slujeau preoți din familia Gonța, descendenți din tată în fiu. Potrivit tradiției, această biserică s-ar fi aflat la est de sat, pe vatra veche a localității, „unde se

aplicând reforma agrară din 1864 (*Ibidem*, p. 181-182); Gh. Rosetti (1853-1916), nepot de frate (fiul lui Constantin Rosetti și al și al Ruxandrei Ventura), jurist, licențiat în Drept la Paris, ministru plenipotențiar la Petersburg, Paris, Viena și Belgrad (*Ibidem*, p. 226); fiul său, Teodor Rosetti (1888-1957), licențiat în Drept la Petersburg, în Litere la București, dr. în Economie Politică la Munchen, diplomat; voluntar în Primul Război Mondial, decorat cu „Virtutea militară” de război, cl. I și cu Medalia militară franceză (*Ibidem*, p. 251); în timpul său moșia și conacul au fost naționalizate prin Decretul 83/ 1949 (Maria Popa, *Moșia și conacul familiei Rosetti – Solescu de la Solești – Vaslui*, în *Un destin pentru România. Doamna Elena Cuza*, vol. coordonat de Aurica Ichim, Mircea Ciubotaru, Sorin Iftimi, Iași, 2011, p. 21 – 31).

⁶ Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, p. 35: martor pentru cumpărăturile făcute de vataful Petru Cehan în Ferești.

⁷ Fost sat în com. Văleni, jud. Vaslui (*Documente privind istoria României, A. Moldova, veacurile XIV-XVII (1384-1625), Indicele numelor de locuri*, Iași, 1990, p. 268).

⁸ Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, p. 69 (1640); Iulian Marinescu, *op. cit.*, p. 185 (1645).

⁹ Iulian Marinescu, *op. cit.* ..

¹⁰ *Ibidem*, p. 186 – 187.

¹¹ *Ibidem*, p. 192.

¹² *Ibidem*, p. 196.

termină dealul cu Valea Lozanei”, în pct. „Livezi”, cunoscut apoi și sub numele de „La Mănăstire (c. 500 m), care a fost strămutată „mai la vale”, pe locul actual, după stabilirea familiei Rosetti la Solești¹³. În 1809, biserica purta hramul *Marelui Mucenic Gheorghe* (păstrat și astăzi), fiind deservită de preotul Mardarie Postolache și dascălul I. Berescul¹⁴. În 1803, pe moșia Solești a banului Iordache Roset trăiau 40 liudi (capi de familie)¹⁵, iar în 1816, în „Soleștii din Deal și din Vale” ai aceluiași Iordache Roset, vornic, erau 70 de familii¹⁶. În 1820 la biserică slujeau 2 preoți și 2 dascăli¹⁷, care în 1829 avea 170 enoriași (suflete)¹⁸, iar în 1830, același număr de personal asigura servicii religioase pentru 74 familii¹⁹. Dublarea personalului bisericesc se explică prin creșterea numărului populației, o dată cu stabilirea reședinței definitive a familiei Rosetti la Solești, prin zidirea conacului de către familia postelnicului Gheorghe (Iordache) Roset. Proprietarii moșiei s-au îngrijit de biserica satului, fapt dovedit de inscripțiile de pe unele obiecte de cult donate de aceștia, prezentate mai jos. La 30 aprilie 1844, considerăm că în această biserică, s-a oficiat cununia religioasă a fiicei mari a postelnicului, Elena Rosetti, cu Alexandru Ioan Cuza, membru al Judecătoriei districtului Covurlui, viitorul domnitor al Principatelor Unite Române (1859-1866)²⁰. După moartea timpurie a postelnicului, la vârsta de 50 de ani, în aceeași zi cu vorniceasa Ecaterina Rosăt, „mama mortului boier” (10/11 ianuarie 1846), întreaga răspundere asupra moșiei și casei au revenit soției sale, „Ecaterina Rosăt, născută Sturza”, rămasă văduvă cu „patru orfani nevârstnici”²¹. Pe lângă administrarea moșiei, ea s-a îngrijit și de biserica satului, potrivit jalbei din 1847, februarie 28²². La 1852, într-un inventar al bisericilor și clericilor din județul Vaslui, se consemna că la biserica cu hramul „Sf. Mucenic Gheorghe” din Solești slujeau pentru cei 110 locuitori de pe moșie: preotul Gh. Constantinov, diaconul V. Cojocar, Ioan, fiul preotului Mardarie și Tudorache, fiul ierodiaconului Iftene - dascăli²³.

Biserica „Adormirea Maicii Domnului” – ctitoria familiei Rosetti – Solescu

¹³ Arhiva parohiei, dos./ 1969, *Scurt istoric al satului Solești, plasa Crasna, județul Vaslui*, întocmit de cântărețul Lupu Serafim, la 17 august 1969, după un text al pr. Gh. Barnovschi, care s-a folosit de o lucrare de seminar, susținută la Facultatea de Teologie din Chișinău de către fostul student Gh. Târnoveanu, în anul 1925, f. 1-3; menționat ca preot paroh prin anii 1930-1934.

¹⁴ C. N. Tomescu, *Știri catagrafice din Biserica Moldovei în 1809 (Scrierea cuprindere pentru preoți, diaconi și biserici)*, în „Arhivele Basarabiei”, nr. 3/1931, p. 203.

¹⁵ C. Istrati, *Condica visteriei Moldovei la 1803*, Iași, 2010, p. 166.

¹⁶ Idem, *Condica visteriei Moldovei din anul 1816*, Iași, 1979, p. 72.

¹⁷ Idem, *Catagrafia fiscală a Moldovei din 1820*, Iași, 2011, p. 270.

¹⁸ Arhivele Naționale Vaslui, fond *Sfatul Popular al comunei Solești*, dos. 7/1963, f. 8: „foști robi și clăcași aduși din Bucovina, ocupată de austrieci în 1775”.

¹⁹ C. Istrati, *Catagrafia fiscală a Moldovei din anul 1931*, Iași, 2009, p. 140.

²⁰ Lucia Borș, *op. cit.*, p. 22.

²¹ Mihai-Răzvan Ungureanu, *Izvoare genealogice inedite: Vidomostiile deceselor boierești (1834 -1855)*, în „Arhiva Genealogică”, nr. 3 – 4, 1994, p. 313; Vezi și inscripția de pe mormânt redată mai jos.

²² Costin Clit, *Documente hușene*, vol. I, Iași, 2011, doc. 165, p. 159.

²³ Idem, *Vidomostia bisericilor și slujitorilor din ocoalele Crasna, Mijlocul și Racova, ținutul Vaslui, din 1852*, în *Documente hușene*, vol. III, Iași, 2014, doc. 7, p. 47.

Între anii 1858-1860, văduva postelnicului, Ecaterina Rosetti, a construit biserica actuală, ca paraclis de curte, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, „prin stăruința și grija sa, după planul și supravegherea fiului său, Constantin, colonel, cu ajutorul material al Elenei Cuza”, preoții fiind plătiți de proprietari²⁴. Deși în iarna 1860/1861 își rupsesse piciorul, „fiind ținută la pat”, „fire dreaptă, hotărâtă la fapte, chibzuită și foarte religioasă”, nu a acceptat „să amâne lucrările la biserică și înzestrarea ei cu odoarele trebuincioase, din lipsa cheltuielilor necesare pentru tratament”, așa cum o sfătuia fiica sa, Doamna Elena Cuza²⁵.

Ctitoria familiei Rosetti, cu statut de mănăstire (după cum se specifica în actul de donație către comunitate din 1893, redat mai jos), era deservită de călugări, fapt dovedit și prin însemnarea monahului Teodosie Dimitrachi din noiembrie 1864 de pe un *Predicator*, Neamț, 1859, probabil donat de către Ecaterina Rosetti, o dată cu cel din 1858, conform însemnării²⁶. După moartea sa (1869, aprilie 11), „moșia, toate acareturile și imobilele aflate pe ea” au fost stăpânite, rând pe rând, de fiii și nepoții săi, biserica fiind îngrijită de: D. Rosetti (1869), Th. Rosetti (1874) și Gh. Rosetti (1885-1893), fiul lui Constantin Rosetti (1827-1884).

În paralel cu buna funcționare a ctitoriei sale, s-a preocupat și de cea a satului. Astfel, în 1865, intervenea pe lângă Protoieria Vaslui pentru hirotonisirea clericului N. Vasiliu, absolvent al seminarului din Huși, ca diacon la această biserică²⁷. Iar în 1866 solicita Episcopiei Hușilor, prin intermediul protoieriei, hirotonisirea respectivului diacon ca preot la „biserica cu hramul Sfântului Marele Mucenic Gheorghe din Solești, în locul răposatului preot Gheorghe”²⁸. Pe moșie locuiau 76 de familii în 1866²⁹ și 121 în 1875. La această ultimă dată, parohia nu avea preot, situația fiind remediată în 1878, când preotul Gh. Tonegariu, împreună cu cei doi cântăreți, Simion Olteanu și N. Ibănescu, asigurau servicii religioase pentru cele 134 de familii³⁰. Biserica de lemn, aflată în cimitir, în partea de est a satului, pe dealul Coșerelor, veche și perisabilă, a fost refăcută de comunitatea obștească în 1881, fiind sfințită la 26 aprilie același an³¹ (astăzi, capelă funerară), prin strădania preotului Th. Pandelea și a cântărețului I. Ibănescu, care deserveau din punct de vedere religios 151 familii, respectiv 655 suflete. În motivația Protoieriei de Vaslui, nr. 298 din 22 aprilie 1881, către Prea Sfințitul D. D. Calinic, episcopul Hușilor, se arăta că: „Locuitorii din comuna Solești, plasa Crasna, județul Vaslui, având necesitate de biserică la țințirumul unde se înmormântează, au făcut la acel loc din nou o mică biserică astăzi”³². Potrivit unei descrieri ulterioare, era construită

²⁴ Arhivele Naționale Vaslui, fond *Parohia Solești*, dos. 1/ 1894, f. 51 (v. Anexa 3); fond *Primăria Solești*, dos. 1/ 1894-1895, f. 51; fond *Episcopia Hușilor*, dos. 1/1947, f. 575.

²⁵ Lucia Borș, *op. cit.*, p. 5, 76-77; Virginia Isac, Aurica Ichim, *Principesa Elena Cuza. Corespondență și acte, 1840 – 1909*, Iași, 2009, 52.

²⁶ Costin Clit, *Însemnări de pe carte veche (1806 - 1870)*, în „Lohanul”, nr. 36, Huși, 2015, p. 19.

²⁷ Idem, *Documente hușene*, vol. I, Iași, 2011, doc. 521, p. 422.

²⁸ Idem, doc. 552, p. 439, doc. 554, p. 440.

²⁹ Virginia Isac, Aurica Ichim, *op. cit.*, p. 52.

³⁰ Costin Clit, *Tabloul eclesastic inedit privind bisericile din ținutul istoric al Vasluiului de la 1875 și 1878*, în „Elanul”, nr. 34/ 2004, p. 4, 7.

³¹ Arhivele Naționale Vaslui, fond *Episcopia Hușilor*, dos. 4/1881, f. 4, 6; *Marele dicționar geografic al României*, vol. 4, București, 1902, p. 450.

³² Costin Clit, *Preoți slujitori din județul Vaslui la 1880*, în „Elanul”, nr. 61/ 2007, p. 4.

din lemn și vălătuci, sub formă de navă, căptușită cu scândură³³, modificată și transformată în timp (Fig. 1-2). Catapeteasma, ulei pe pânză de in (4,50 x 1,40 m), sec. XVIII (cca. 1700), a fost „adusă de enoriași de la o fostă biserică veche din comuna Solești”³⁴, presupunem, de la cea din pct. Livezi. Din inventarul cu dota bisericii, semnat de preotul Th. Pandelea, împreună cu epitropii Iftimie Costan și I. Acsinte, la data de 27 noiembrie 1889, se constată că aceasta era destul de modestă din punct de vedere material, pe măsura posibilităților enoriașilor³⁵ (Fig. 3). În 1891, pr. Th. Pandelea, parohul bisericii obștești, slujea și la biserica boierească, mutat în același an la Gugești, postul vacant, fiind suplinat de pr. Mihai Lapteș, parohul de la Boușori³⁶. Între anii 1894-1895, biserica „Sf. Gheorghe” și casa ei parohială au fost reparate (acoperiș, garduri) cu cheltuiala enoriașilor și a consiliului comunal, prin strădania pr. paroh Petru Sârbu³⁷. La 7 mai 1895, în locul defunctului V. Grigoruț, a fost numit epitrop învățătorul Gh. Ionescu, personalul clerical fiind alcătuit din Petru Sârbu, pr. paroh, Toader Luca și Petru Axinte, cântăreți³⁸.

În anul 1893, biserica de curte „Adormirea Maicii Domnului”, zidită de răposata Ecaterina Rosetti, în partea de S-E a satului, în „capul parcelei proprietății”, a fost donată enoriașilor de către nepotul său, Gh. Rosetti - Solescu, proprietarul moșiei, ministru plenipotențiar. În adresa către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, arăta că, prin natura meseriei sale, fiind „obligat a trăi mai mult în străinătate și neputând de departe supraveghea o demnă celebrare a cultului divin în biserica proprietății”, „bogat înzestrată cu cele trebuitoare și întreținută de proprietarul anterior, Teodor Rosetti”, aflată în „starea cea mai bună”, în care se „celebra serviciul religios” numai în scurtele lui „reședințe la țară”, a hotărât să o cedeze „pentru interesul cultului public”. În expunerea de motive, preciza că va cesa doar clădirea bisericii, cu zestrea ei, și o alee de trecere, pornită din vatra satului până la ușa bisericii, pentru accesul enoriașilor la slujbe și reparațiile necesare. Pentru a se asigura de „demna căutare a locașului ctitoricesc de către Stat” și „pentru evlavia părinților” săi, condiționa ca „biserica să fie declarată oficial biserică parohială a satului Solești”, mormintele familiei sale aflate în biserică și în curtea ei să fie asigurate de preoți „cu grijile bisericesti obișnuite”, interzicea construirea, depozitarea sau creșterea animalelor în ograda (grădina) bisericii, rămasă în proprietatea sa. Prin Procesul-verbal din 2 august 1893, Gh. Rosetti - Solescu declara că deschide serviciului public capela sa personală, „sub numele de Monastirea cu hramul Adormirea Maicii Domnului”, cu tot inventarul ei, promițând sprijin, în limita posibilităților lui, „pentru susținerea cultului”, sub rezerva închiderii locașului dacă nu vor fi respectate „toate condițiunile indispensabile pentru demnitatea și

³³ Arhivele Naționale Vaslui, dos. 1/ 1940, f. 34.

³⁴ Arhiva Parohiei, dos. 5/ 1967, f. 1-2: reparații capitale, 1924; reparații la interior, 1964; vopsită căptușeala de scândură de la exterior, 1967: la ceașă dată, cf. fotografiei, biserica, construită din „ceamur, căptușită cu scânduri, acoperită cu tablă neagră”, avea plan de cruce, cu turn clopotniță pe pridvorul II, adăugat/ pr. Gh. Barnovschi; renovată 2016-2017: tencuită la exterior, învelită cu tablă LINDAB, culoare roșie/ pr. paroh Veleșcu Lucian (2011- azi).

³⁵ Arhivele Naționale Vaslui, dos. 8/ 1884, f. 89 (Anexa 1).

³⁶ *Ibidem*, dos. 14/ 1891, f. 67, dos. 14/ 1891, f. 105, 108; dos. 5/ 1894, f. 210.

³⁷ *Ibidem*, fond Parohia Solești, dos. 1/ 1894, f. 58.

³⁸ *Ibidem*, dos. 1/ 1894, f. 5-6; dos. 1/ 1894-1895, f. 40, 46; dos. 6/ 1895, f. 24, 48, 165 – 166, 103.

regularitatea serviciului”³⁹. În 1894, în baza Legii clerului mirean din 29 mai 1893, el era numit epitrop al parohiei de către Guvern, prin intermediul Primăriei Solești și Prefecturii județului Vaslui, alături de V. Grigoruț, ales de enoriași și pr. paroh Petru Sârbu (din Huși), desemnat de Episcopia Hușilor. În anul 1895, în baza Procesului-verbal, nr. 18 din 9 octombrie, preda preotului Petru Sârbu și epitropului Gh. Ionescu „pentru totdeauna Biserica proprietății, cu tot avutul ei interior obștii locuitorilor din satul Solești”, cu respectarea condițiilor acceptate de minister: „Biserica donată să fie pe viitor parohială; mormintele ctitorilor din curtea bisericii să fie aparate de ori și ce deteriorări; preoții să pomenească pe ctitori după vechea regulă bisericească în anumite zile de peste an; în ograda bisericii să nu se facă niciodată nici o clădire, nici o pasăre, nici o vită ..., destinată numai necesității cultului”. Cf. Procesului - verbal din 23 octombrie același an, pr. P. Sârbu și epitropul Gh. Ionescu luau în primire biserica „după inventar” (azi lipsă la dosar), și toată ograda cedată, fără aleea care nu era încă gata⁴⁰. În anii 1899, parohia, compusă din 313 familii/ 1.117 suflete (inclusiv filialele Sf. Gheorghe/ Solești și Sf. Nicolae/ Șerbotești), era deservită de pr. P. Sârbu, împreună cu Th. Luca, cantor I, Petru Acsinte, cantor II, Iftene Costan, epitrop ales, și I. Romașcu, numit⁴¹.

În anii 1900-1902, locașul a fost reparat la interior și exterior de către Gh. Roseti – Soelscu, când a fost restaurat turnul - clopotniță de pe pronaos, rămas neterminat încă din anul 1864, după un deviz întocmit de inginerul județului Vaslui, în valoare de 9.000 lei, supus licitației publice, fiind redeschis cu binecuvântarea episcopului Hușilor, Silvestru Bălănescu, la 6 octombrie același an, la solicitarea preotului paroh P. Sârbu, care, la 28 mai 1902 a fost hirotonisit duhovnic⁴².

Prin Înalțul Decret Regal, nr. 3.229 din 16 decembrie 1904, biserica „Adormirea Maicii Domnului” a fost declarată parohială în locul celei vechi, „Sf. Gheorghe”, care urma a se închide din cauza degradării. În 1906, biserica parohială a fost renovată la exterior: văruiată, reparat acoperișul și înlocuită învelitoarea din șindrilă cu tablă, la stăruința pr. paroh P. Sârbu, cu aprobarea Episcopiei Hușilor. În 1907, preotul paroh raporta că locașul era în stare foarte bună, lipsindu-i doar Sinodicul, cerând în același timp aprobare pentru închiderea capelei de cimitir Sf. Gheorghe, aflată „aproape în stare de ruină” (turnul de deasupra pridvorului căzut, acoperiș putred din cauza infiltrațiilor)⁴³.

Până la decretarea noii parohii, pentru parafarea actelor se folosea ștampila parohiei „Sf. Gheorghe” din 1894, compusă din legenda scrisă pe două rânduri cu litere majuscule: „*ROMÂNIA * EPARHIA HUȘILOR.1894. JUD. VASLUIU */ PAROHIA SOLEȘCI, COM. SOLEȘCI” (în cerc) și simbolul creștin: „Ochiul lui Dumnezeu” (central)/ (Fig. 4)⁴⁴. Ștampila parohiei „Adormirea Maicii Domnului”, stabilită conform legii menționate mai sus, cuprindea legenda scrisă pe două rânduri cu

³⁹ *Ibidem*, dos. 1/ 1894, f. 40 (v. Anexa 2), 64 v. (Anexa 3).

⁴⁰ Idem, fond *Episcopia Hușilor*: dos. 17/ 1904, f. 3; dos. 17/ 1906, f. 8-9 (Anexa 4) .

⁴¹ *Ibidem*, dos. 5/1899, f. 199-200; dos. 6/1900, f. 89-90; dos. 13/1900, f. 84-85.

⁴² *Ibidem*, dos. 7/ 1900, f. 125.

⁴³ *Ibidem*, dos. 17/ 1904, f. 3; 34/ 1905, f. 33: epitrop, Gr. Mititelu; dos. 8/ 1906, f. 50.; 17/1906, f. 6; 8/ 1907, f. 200.

⁴⁴ Idem, fond *Parohia Solești*, dos. 1/ 1894, f. 58.

litere minuscule: „Eparhia Hușilor. 1894. Parohia Solești./ Com. Solești – Vaslui” (în cerc) și simbolul: „Crucea creștină” (în câmp)/ (Fig. 5)⁴⁵.

La 4 aprilie 1909, la biserica parohială „Adormirea Maicii Domnului” din Solești, ctitoria familiei Rosetti – Solescu, a fost înmormântată Doamna Elena Cuza, decedată la 3 aprilie în orașul Piatra Neamț, în „etate de 83 de ani și 9 luni”, cu ceremonial religios simplu, fără onoruri oficiale, potrivit dorinței sale testamentare, respectată de membrii familiei. În urma corespondenței dintre ministrul cultelor, Spiru Haret, mitropolitul Moldovei, Pimen, și episcopul Hușilor, Conon Arămescu Donici, s-a acceptat, la solicitarea lui Th. Rosetti, fratele Elenei Cuza, ca parohul bisericii, pr. Petru Sârbu, să officieze Sf. Liturghie și Prohodul, alături de pr. ec. Constantin Ulea, protoiereul de Vaslui, care a însoțit cortegiul funerar de la gara Vaslui până la Solești. Din ordinul episcopului Hușilor, drept cinstire și recunoștință pentru „Marea și filantroapa doamnă, Elena Cuza Vv”, au fost trase clopotele, în „trei soroace”, la toate bisericile din cele trei protopopiate ale eparhiei (Fălciu, Tutova și Vaslui), „spre veșnica ei pomenire”, iar în catedrala episcopală s-a „ținut panahida cuvenită”⁴⁶.

Prin Raportul Protoieriei Vaslui, nr. 285 din 5 aprilie 1909, înaintat Episcopiei Hușilor, înregistrat la nr. 627 din 4 mai 1909, cu privire la ceremonialul de înmormântare a Doamnei Elena Cuza, „model de credință, virtute și patriotism”, care „va trăi în inima poporului român, cât timp va exista”, protoiereul C. Ullea a imortalizat desfășurarea acestui eveniment istoric. În dimineața zilei de 4 aprilie, „trenul special care aducea de la Piatra Neamț corpul neînsuflețit al Domniței și pe membrii familiei ei” a fost întâmpinat în gara Vaslui de corul Societății „Lira”, care a intonat imnul „Hristos a Înviat” și s-a rostit un „Trisaghion” de către protoiereu, asistat de diaconul Gh. Chiriac de la catedrala Sf. Ioan din Vaslui. Sicriul din lemn (de stejar masiv) cu trupul neînsuflețit a fost transportat cu un car funebru, care a străbătut orașul Vaslui, „îmbrăcat în haina de doliu” (str. Ștefan cel Mare), în sunetul clopotelor de la toate bisericile din oraș și din întreaga eparhie, însoțit de membrii familiei, mari personalități și locuitorii localităților străbătute, printre care elevii Școlii de Agricultură din Moara – Grecilor, pr. V. Rotaru de la Parohia Muntenii de Sus, școlile cu „drapele îndoliate” din Moara Domnească și Valea Rea. Slujba de înmormântare, oficiată la ora 12 de către protopopul C. Ullea, pr. paroh Petru Sârbu și diaconul Gh. Chiriac, în prezența unei numeroase asistențe, printre care: gen. C. Prezan, reprezentantul regelui Carol I, Eduard Ghica, prefectul județului Vaslui (reprezentantul Guvernului), Virgil Ulvineanu, delegatul consiliului comunal al Capitalei, Eduard Motăș, primarul orașului Vaslui, Teodor Rosetti (frate), Ana D. Rosetti, Scarlat Vârnav, Teodor Rosetti – Solescu (nepot), Matei Cantacuzino, Al. Hinea (membri ai familiei), P. Sion, M. Bacalu, A. D. Xenopol, A. C. Cuza, Dr. Rusu, reprezentantul Spitalului Caritatea din Iași, delegația Azilului Elena Doamna din București, formată din directoarea adjunctă, Tomescu, și 5 eleve, delegația studenților din Iași și București, ș. a..

Trupul neînsuflețit al Doamnei Elena Cuza, îmbrăcat într-o rochie simplă de culoare neagră, a fost depus în „groapa boltită” a mamei sale din fața bisericii. În

⁴⁵ *Ibidem*, dos. 1/ 1948, f. 242; dos. 1/ 1949, f. 38.

⁴⁶ Idem, fond *Primăria com. Solești*, dos. / 1909/ *Colecția stării civile a comunei Solești. Registru pentru morți, 1909*; Idem, fond *Episcopia Hușilor*, dos. 25/ 1909, f. 39-45.

biserică și la mormânt au fost depuse mai multe coroane de flori naturale din partea membrilor familiei, regelui (de către lt. colonel Langa), Alexandru și Maria Cuza, învățătorilor din județul Vaslui, studenților din Iași și București, Azilului Elena Doamna, Spitalului Caritatea, Corpului Didactic din județul Covurlui, Societatea de binefacere Cuza Vodă, Consiliului comunal al Capitalei, Corpul didactic din județul Roman, Prefectura județului Neamț, Primăria orașului Piatra ș.a. Din ordinul episcopului, s-a dispus publicarea acestui raport în Jurnalul Eparhiei Hușilor „spre cunoașterea generală despre cele petrecute cu ocaziunea înmormântării la Solești a Marii și Filantroape Domniță Elena Cuza, pentru neuitarea și veșnica ei pomenire”. Prin adresa nr. 808 din 6 iunie 1909, a fost trimisă o copie a raportului preotului ec. I. Antonovici, „cu rugămintea de a-l publica în jurnalul din orașul Bârlad” (originalul păstrându-se la dosar)⁴⁷.

În anii 1914-1915, sub păstorirea pr. paroh, C. Galeriu (?), biserica a fost reparată. Sumele necesare pentru aceste reparații și instalarea unui paratrăsnet au fost acordate de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, pe baza unui deviz întocmit de Serviciul Tehnic al jud. Vaslui, la intervenția lui Th. Rosetti⁴⁸, care la 18 septembrie 1918 dona câteva cărți religioase preotului paroh N. Paveliuc „cu rugămintea de a fi trecute în inventarul bisericii”: *Orologhion*, *Antologhion* (2 vol.), *Anastasimatar*, *Ideomelar* (fără a fi date). În anul 1934, parohia formată din 400 de familii/ 1.527 suflete (inclusiv filiala Șerbotești) era condusă pr. Gh. Târnoveanu⁴⁹, iar în 1935, de către pr. C. Chiriac, care asigura servicii religioase, alături de cântăreții D. Mititelu și I. Grigoruț, pentru cele 413 familii/ 1.564 suflete (din care 255/ 850/ Solești)⁵⁰. Afectată de cutremurul din 1934, sub păstorirea acestuia, biserica a fost consolidată cu ancore de fier în anul 1937⁵¹, cu bani de la episcopie, prefectură, minister și Comisia Monumentelor Istorice, precum și de la enoriași, care au înzestrat locașul cu unele piese de cult (1 rând de odăjdii și 1 cădelniță, în valoare de 7. 500 lei). În 1938, parohia formată din 437 familii/ 1.597 suflete (270/ 863 Solești), casa parohială și cele 28,5 ha pământ arabil erau bine administrate de către pr. paroh C. Chiriac, care acorda și ajutoare la săraci în valoare de 9.000 lei. Pe lângă activitatea religioasă și socială, s-a preocupat și de viața culturală a obștii satești. Astfel, în anul 1935 a înființat biblioteca (30 vol.) și căminul cultural „Doamna Elena Cuza”, închinat memoriei Primei Doamne a României. Printre intelectualii desemnați de el, ca fii ai satului, se numărau: dr. I. Bazgan, asistent universitar, dr. Gr. Buzdugan, C. și V. Bazgan, ingineri, Gh. Florea, preot⁵².

⁴⁷ Idem, fond *Eparhia Hușilor*, dos. 14/ 1895 - 1913, f. 46-47; v. și: Virginia Isac, Aurica Ichim, *op. cit.*, p. 380-381; Adriana Țibulcă, *Doamna Elena Cuza, prima Doamnă a României Moderne*, în „Clepsidra”, Vaslui, nr. 24/ 1999, p. 1-2; idem, *Documente inedite din arhivele vasluiene privind organizarea funeraliilor Elenei Cuza*, în A.M.M., vol. XXI, 1999 – 2000, p. 123-126; idem, *Doamna Elena Cuza*, în „Soleștii Elenei Cuza”, Solești, nr. 3/ 2007, p. 4.

⁴⁸ Arhivele Naționale Vaslui, fond *Primăria com. Solești*, dos. 1/ 1914-1918, f. 1; dos. 2/ 1939, f. 12.

⁴⁹ „Anuarul Eparhiei Hușilor”, 1934, p. 83: pr. paroh G. Târnoveanu, sem. II, numit 1925, D. Mititelu, cântăreț I (1916) și M. Mititelu, cântăreț II (1933).

⁵⁰ *Ibidem*, 1935, p. 109.

⁵¹ Arhivele Naționale Vaslui, fond *Episcopia Hușilor*, dos. 1/1947, f. 575.

⁵² „Anuarul Eparhiei Hușilor”, 1938, p. 195: D. Mititelu, cântăreț I și I. Grigoruț (1917), cântăreț II.

Potrivit unei statistici a Primăriei Solești din anul 1939, parohia deținea: 15 ha și 53 prăjini pământ arabil (1 prăjină = c. 180-250 m²), în punctul „Pietrăria”, învecinat cu proprietatea lui Th. Rosetti și vatra satului (primit prin reforma agrară din 1864); 1.432 m² teren în jurul bisericii „Adormirea Maicii Domnului” (mărginit de curtea conacului); 8.400 m²/casa parohială (inclusiv grădina); 8.100 m²/ biserica Sf. Gheorghe (inclusiv trenul cimitirului din jur); 4.878 m²/ un loc de cimitir în vatra satului nou (primit prin reforma agrară din 1921) și 1.950 m²/ un loc de casă parohială sau biserică, învecinat cu proprietatea Târnoveanu la N și drumul comunal S-V (primit prin legea din 1921)⁵³. Capela „Sf. Gheorghe” din cimitir, construită din lemn și vâlătuci, era funcționabilă în 1940⁵⁴ (până astăzi).

Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, zdruncinată puternic de cutremurul din 1940, a fost reparată în anii 1942-1945 (consolidată, refăcut turnul - clopotnița și pictată din nou la interior de către zugravul Toader Eftimiu), cu cheltuiala enoriașilor, sfințită la 28 octombrie 1945 de episcopul Hușilor, Grigorie Leu⁵⁵ (pe care o vizitase și la 4 aprilie 1941, cf. însemnării de mai jos). Cu această ocazie, la 29 iunie 1945, pr. C. Chiriac a înființat corul religios, format din fetele din sat, dirijat de cântărețul Serafim Lupu. Pentru implicarea lui, a fost înaintat la gradul onorific de pr. ec. stavrofor, transferat apoi la Lipovăț, fiind înlocuit pentru scurt timp de pr. Al Porubin (1946-1947), refugiat din Basarabia. Revenit la sfârșitul anului 1947, pr. C. Chiriac, raporta că pe lângă asigurarea serviciilor religioase celor 270 familii/ 1.010 suflete, mai activa ca președinte al căminului cultural „Elena Cuza”, bibliotecii (40 vol.), băncii agricole și cooperativii satești, menționând ca intelectuali ai satului pe duhovnicul Clement Cucu de la mănăstirea T. Vladimirescu, C. Mititelu, prof. la Liceul industrial Codăești, Mihai Filip, învățător pensionar, C. Nălbaru, I. Lupu și D. Hurdubaie, învățători morți în război⁵⁶.

⁵³ Arhivele Naționale Vaslui, fond *Primăria Solești*, dos. 1/ 1939, f. 7.

⁵⁴ *Ibidem*, dos. 1/ 1940.

⁵⁵ Idem, fond *Episcopia Hușilor*, dos. 1/ 1940, f. 37; „Cronica Hușilor”, nr. 6 -7 din 1942, p. 57; nr. 1 - 4/ 1946, p. 13, 22; pisană.

⁵⁶ Pr. C. Chiriac, transferat de la Solești la Lipovăț, 1946 („Cronica Hușilor”, nr. 1-4, 1946, p. 22); născut la 21 februarie 1910, numit la 1 iunie 1934 la Jigoreni, transferat la 1 ianuarie 1936 la Solești, licențiat în Teologie, sachelar 1938; pr. Al. Porubin, refugiat din Basarabia, parohia Cobălea, țin. Orhei, numit la 15 august 1946; personal ajutător: Iftime Grigoruț, cântăreț I, transferat de la Chircești în 1935; Serafim Lupu, cântăreț II din 1946 (Arhivele Naționale Vaslui, *fond cit.*, dos. 1/1947-1948, f. 575-576); vezi și eroii satului, scriși pe frescă în nișa din pronaosul bisericii „Adormirea Maicii Domnului” (deasupra criptei familiei Rosetti – Solescu): *Războiul de Independență* (1877-1878) - Macarie Dumitru, Mardare Constantin, Arughinei Ștefan; *Războiul pentru Întregirea Neamului Românesc* (1916-1919): Bucată Ioan, Cucu Dumitru, Grigoruță Ioan, Iacob Grigore, Larion Dumitru, Iacob Ioan, Iacob Costache, Iacob Grigore, Lupu Ilie, Mardare Gheorghe, Mihăilă Vasile, Mihăilă Dumitru, Păslaru Gheorghe și Ioan, Rotaru Gheorghe, Rusu Ioan, Sandu Ștefan, Stoleru Ioan, Tătaru Ioan, Țipău Nicolae, Troc Gheorghe, Vârlescu Dumitru, Vlase Vasile, Nichifor Ioan”; Monumentul eroilor din cimitirul bisericii „Sf. Gheorghe” (obelisc din beton, placă marmură cu inscripție): „În amintirea vitejilor eroi din comuna Solești: 1877-'78: Macarie D, Mardare C., Mihăilă V., Arughinei Șt.; 1916-'18: Aprodu D., Aprodu P., Buctă I., Burghilea C., Carp Al., Cucu D., Grigoruță I., Iacob N., Iacob Gr., Larion D., Larion I., Larion C., Lefter C., Lupu V., Lungu N., Lungu C., Lungu C., (...), Loghin N., Mardare C., Maței I., Mihăilă V., Mihăilă D./ Mihăilă C., Nechifor C., Nechifor I., Palade N., Palade I., Pălduță V., Popa Paul, Popica N., (...), Pruteanu I., Pruteanu I., Pruteanu C., Păslariu I., Păslariu C., Rotaru C., Rusu I., Silistru C., Silistru V., Silistru Al., Stoleru I.,

La 27 martie 1948, din cele 15 ha și 53 prăjini teren arabil, consiliul parohial, condus de pr. paroh M. Gautineac, a acceptat ca 2 ha de pământ arabil să fie transferate în folosul statului, conform Ordinului P.S. Patriarh Iustinian, nr. 334 din 18 martie 1942⁵⁷. La 5 iunie același an, casa parohială, alcătuită din 7 camere și 2 antre (construită în 1910 din cărămidă, învelită cu tablă), era în curs de reparație, biblioteca parohială nu mai exista, cele două biserici fiind deservite de pr. Al. Jitaru și un cântăreț⁵⁸. În această perioadă, de schimbare a regimului politic din România, prin preluarea și concentrarea puterii de către P.C.R., se constată fluctuația și reducerea personalului clerical. La 5 septembrie 1948, pr. Mihai Gautineac, „noul paroh”, lua în primire averea mobilă și imobilă a bisericii de la epitropii și consilierii parohiei, pe baza inventarului întocmit și verificat de fostul paroh Al. Porubin, inclusiv cancelaria parohiei (23 registre și dosare), precum și suma de 5.928 lei din casa epitropiei, contabilizată de epitropul Al. Păduraru, în calitate de casier⁵⁹. La 8 ianuarie 1949, pr. M. Gautineac, transmitea Direcției Muzeelor, Monumentelor Istorice și Artistice, cf. Or. Ministerului Cultelor, nr. 305/ 18 decembrie 1948, un scurt istoric al bisericii și transcrierile inscripțiilor de pe plăcile funerare ale ctitorilor cu valoare documentară, în vederea protejării și valorificării lor⁶⁰. Conform contractului de închiriere din 20 februarie 1949, pr. M. Gautineac locuia în casa parohială (naționalizată), într-un spațiu închiriat (2 camere „bune de locuit” și 1 bucătărie), plătit în rate de 432 lei/ lună, cu o taxa de timbru de 4 % încasată de primăria comunei⁶¹.

În anul 1960, în timpul păstoririi pr. paroh V. Corobceanu, biserica de zid a fost reparată la exterior, când a fost refăcut aticul din fața ușii de la intrare (Fig. 6)⁶². Unele intervenții executate după cutremurul din 1977, dovedindu-se neeficiente, au fost remediate în anii 1983-1984, în timpul pr. paroh I. Ogrinș, după un proiect tehnic avizat de C.C.E.S., nr. 1/1983, prin care se prevedea un sistem constructiv care să nu modifice cu nimic arhitectura inițială (înălțarea șarpantei, consolidarea turnului clopotniță și a peretelui exterior dinspre altar, înlocuirea tencuielilor exterioare din ciment și vinacet, precum și crăpăturile de la interior, cu materiale de epocă - var și nisip). După cutremurele din 1986 și 1990, prin strădania aceluiași preot, cu sprijinul enoriașilor, a fost reparată radical: consolidată și pictată la interior în tehnica frescă de pictorul Stelian Onică în anul 1988 (păstrându-se doar pictura de pe bolta altarului, executată în 1945),

Tătaru I., Troc Gh., Vârlescu C., Vlase V.; v. și: Constantin Chiper, Miluță Moga, Mihai Șelaru, Patria înainte de toate. Contribuția vasluienilor la Marea Unire, Iași, 2018, p. 144-145.

⁵⁷ Arhivele Naționale Vaslui, fond *Parohia Solești*, dos. 1/ 1949, f. 25; f. 69 (teren preluat de Direcția Județeană Agricolă Vaslui la 29 martie 1949).

⁵⁸ *Ibidem*, dos 1/ 1948, f. 242..

⁵⁹ *Ibidem*, dos. 1/ 1949, f. 18, 25: M. Mititelu și Serafim Lupu, cântăreți, p. 41: Th. Rusu, Ilie Cazacu, D. Mititelu, I. Bujor, S. Lupu, Gr. Ursu, I. Lupu, consilieri.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 38-40, 42.

⁶¹ *Ibidem*, f. 25, 42: M. Mititelu și Serafim Lupă, cântăreți.

⁶² Direcția Județeană pentru Cultură Vaslui, fond *Oficiul pentru Patrimoniul Cultural Național*, dos. 1/ 1961 – 1962, vol. I, f. 6, situație parafată cu ștampilă parohiei realizată după noua reîmpărțire administrativ – teritorială a țării în raioane cf. Legii nr. 5/ 1950, compusă din legenda scrisă pe două rânduri: „Eparhia Romanului și Hușilor/ Raionul Vaslui/ Parohia Solești”, și, central - imaginea unei biserici.

fiind sfințită la data de 8 noiembrie 1993, cu binecuvântarea P.S. Eftimie, episcopul Romanului și Hușilor⁶³.

Politica demografică a noii puteri politice, de „democrație populară”, a dus la creșterea natalității satului. Astfel, dacă în 1977 erau 1.565 locuitori, în 1992, numărul acestora crescuse la 3.628, fapt explicat și prin revenirea celor din oraș, în urma pierderii locurilor de muncă, o dată cu închiderea întreprinderilor muncitorești, după schimbarea regimului politic din 1989. În 1991, mișcarea naturală a populației era de: 94 născuți, 59 morți, cu un spor natural de 35, căsătorii 42, divorțați 0⁶⁴.

Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, construită de renumita familie boierească Rosetti – Solescu în secolul al XIX-lea ca paraclis de curte, face parte din ansamblul conacului cu același nume⁶⁵, înscris în Lista monumentelor istorice⁶⁶. Monumentul, de mare acuratețe constructivă, ilustrează evoluția arhitecturii religioase din Moldova, specifică acelor vremuri, caracterizându-se prin amestec de tradiție (plan) și inovație (asimilarea unor elemente neoclasiche în plastica arhitecturală, atât la exterior cât și la interior, precum și prin trecerea dintre naos și pronaos). Este construit din cărămidă, pe temelie și soclu de piatră, pardoseli din ciment (inițial - lemn), tâmplărie de lemn, acoperiș în patru ape, coamă scurtă, șarpantă de lemn și învelitoare de tablă (inițial șindrilă), fațade finisate cu var și nisip, pictată la interior în tehnica frescă (anterior - ulei). Prezintă un plan de navă dreptunghiulară cu absida altarului semicirculară, decroșată, turn clopotniță pe pronaos, intrare vest, proscomidie și diaconicon, gen firidă. Fațadele sunt decorate cu elemente neoclasiche: intrare în rezalit cu fronton triunghiular sprijinit pe doi stâlpi adosați cu baza ionică și capitel simplu, fereastră gen „oculus”; volume marcate la colțuri de stâlpi adosați (idem fronton), care sprijină cornișa profilată, decorată în partea superioară cu muluri simple; ferestre cu deschidere în arc în plin cintru, încadrate de un profil adâncit în zidărie (2/ naos, 1/ altar), și ferestre oarbe cu profil în relief (2/ pronaos). Turnul - clopotniță, de secțiune pătrată, tambur idem, acoperiș în patru ape, patru ferestre (idem biserică), este decorat cu o friză de arcaturi în partea superioară (Fig. 7-8). La interior, bolțile de pe naos și pronaos se sprijină pe pandantivi, iar semicalota de pe altar este susținută de un arc dublou, aflat deasupra iconostasului. Trecerea dintre naos și pronaos, este marcată de un arc dublou, cu o deschidere în arc în plin cintru. Cafasul de lemn (refăcut), păstrează

⁶³ *Ibidem*, dos. 1/ 1992, vol. I, f. 28, dos. 1/ 2005, vol. IX, f. 167; inscripția din pronaos, de deasupra ușii: „Cu voia Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu binecuvântarea Sfântului Duh, ziditu-sa această sfântă biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului”, în anul 1859, ctitoria Ecaterinei Rosetti și a fiului ei Costache. Pictura iconostasului este executată la Petrograd, iar pictura murală originală se păstrează. Bolta altarului executată de Toader Eftimiu în 1945. La început, biserica a fost capelă particulară a boierilor și a fost dată în folosință în 1905 de Gheorghe Rosetti. În anul 1988, sub păstorie pr. paroh Ogrinji Ionel și cu sprijinul enoriașilor din Solești se încep lucrări de reparații capitale, împodobindu-se cu picturi din nou, în tehnica frescă de pictorul Onică Stelian. S-a sfințit la data de”; I. Ogrinji, pr. paroh, între anii 1980-2011.

⁶⁴ Direcția Județeană de Statistică Vaslui, *Populația județului Vaslui*, Vaslui, 1992, p. 72, 111.

⁶⁵ Vezi și Maria Popa, *Moșia și conacul familiei Rosetti –Solescu ...*, p. 21 – 31; conacul, naționalizat în anul 1949, revendicat după 1990 și recuperat în 2016 de moștenitori (Ane-Marie Rosetti și Stephanie Rosetti, domiciliat în Franța și Germania), azi în ruină.

⁶⁶ Ansamblul Conacului Rosetti – Solescu, sec. XIX, înscris în *Lista Monumentelor Istorice*, din 1955, cod: 1705; 1991/ VS – II – a - A-06881 (conac - 01, parc - 02, zid de incintă - 03, biserica - 04).

feroneria de epocă (suporți și rozete cu decor floral)/ Cripta familiei ctitorilor din pronaos (latura de sud), este protejată de un grilaj din fier forjat⁶⁷.

Patrimoniul mobil integrat monumentului

Lăcașul de cult a fost înzestrat inițial cu toate „odoarele bisericești trebuitoare” de către ctitori⁶⁸, dovadă fiind inscripțiile și însemnările de pe unele din ele, cu valoare artistică și documentară, aflate astăzi în colecțiile Parohiei Solești, Muzeului Eparhial Huși și Muzeului „Ștefan cel Mare” din Vaslui, prezentate mai jos.

Din colecția parohiei se remarcă argintăria de cult: *discul* (16 x 9 x 8 cm), sec. XIX, datat: 1838, ștanțat, marcat (A./ 12/ un leu rampant), donat de postelnicul Gheorghe Rosetti și soția sa, Ecaterina, conform inscripției chirilice de pe buza vasului: „Pominești Doamne pe robii tăi Gheorghie Roset și pe soție sa, Ecaterina și pe fii lor: 1832: apr(ilie) 26”; *ferecătura de Evanghelie*, Neamț, 1834, donată de vorniceasa Ecaterina Rosetti în anul 1838 (mama postelnicului Gh. Rosetti), potrivit inscripției în chirilică de pe cotor: „Catrina Roset Vorniceasa, 1838”; *lingurița* de argint (21 cm), sec. XIX, datată: 1840, cupă aurită, ștanțată, marcată (A.T.12./ 1840); *potirul* (32 x 18, 2 x 10,7 cm), sec. XIX, datat: 1841, argint, turnat, ciocănit, incizat, gravat, marcat/ poanson: „A.T./ 12/ 1841” (la baza postamentului/ exterior), donat de vorniceasa Ecaterina Roset, conform inscripției chirilice, scrisă cu minuscule la baza postamentului (la interior): „Ecaterina Rosit Vorniceasa, 1841, Iuli(e) 12”; cupa aurită, decorată în filigran cu un motiv floral-vegetal, repartizat în trei registre: patru flori cu șase petale, surmontate de două frize floral-vegetale (central) și o friză de petale în diferite variante (la bază); bulb turnat dintr-o singură bucată, gravat cu motivul floral-vegetal în ghirlandă (lalea, frunze de acant); postament realizat din trei registre, primul bulb din partea superioară, decorat cu frunze de acant și o ghirlandă cu trei lalele; al doilea – un vrej din frunze de viță de vie și struguri; baza simplă, decorată doar cu un motiv geometric (Fig.9); *chivotul* (49 x 23 x 18 cm), sec. XIX, argint aurit, ciocănit, decorat cu scenele: Iisus în Slavă, cei patru evangheliști, A.M.D., Învierea și șase colane; inscripție în chirilică cu minuscule: „Catinca Rosăti Născută Sturza” (Fig. 10); *cănița* de ritual liturgic (5 x 5 cm), sec. XIX, argint, gravat, marcat (Kos./ +/- 12), donație a Ecaterinei Rosetti, potrivit inscripției chirilice, scrisă cu minuscule: „Catinca Rosătu, născută Sturza” (Fig. 11); *cădelnița* de argint cu trei lăntșoare (24 x 67,3 cm), sec. XIX, donată tot de Ecaterina Rosetti, ce are o inscripție în chirilică cu minuscule la baza postamentului: „Catinca Rosătu, născută Sturza” (Fig. 12); 4 *cruci de altar*, sec. XIX: 1 - lemn de chiparos cu 9 turcoaze la capete (din care 5 lipsă), îmbrăcată cu argint aurit, incizat, ștanțat, marcat (un pătrat, <A>C./

⁶⁷ Vezi și Maria Popa, *Monumente istorice din județul Vaslui. Biserici și mănăstiri din Eparhia Hușilor*, Iași, 2008, p. 166-169.

⁶⁸ Lucia Borș, *op. cit.*, p. 76; v. și inventarele întocmit de pr. paroh Gh. Barnovschi, 1975 (Direcția Județeană de Cultură Vaslui, *fond cit.*, dos. 2/ 1975, vol. III, f. 104) și pr. paroh I. Sullă, 1977 (*Ibidem*, dos. 2/ 1977, vol. 25, p. 82-100/ *Tablou cu evidența bunurilor mobile ale parohiei Solești, biserica „Adormirea Maicii Domnului”*); dos. 2/ 1980, vol. 2, f. 20/ *Tabel cu obiecte cu destinație cultică din metale prețioase existente la data de 31 martie 1980, determinate de BNR, filiala Vaslui: ferecătură de Evanghelie, chivot, candelă, 4 cruci, din care 1 fără postament din argint, titlu - 750 %*); *Registrul inventar al bunurilor de cult cu valoare artistică și istorică*, concentrate la Episcopia Hușilor, depozitate/expuse la Muzeul Eparhial Huși, în anii 1982-1986.

12), decorat - chenar cu palmete, cei patru evangheliști, scenele religioase: Botezul Domnului, A.M.D., Intrarea în Ierusalim, Pogorârea Sf. Duh, Cina de la Mamvri, Sfinții Apostoli și Prooroci, Constantin și Elena, Buna Vestire, Vizitațiunea (Av.); Toma Necredinciosul, Învierea, Buna Vestire, Nașterea lui Hristos; lateral - prooroci, iar jos – Vovidenia, Shimbarea la Față, ș.a. (Rv.), inscripție la baza postamentului, partea interioară, cu minuscule: „Catinca Rosătu, Născută Sturza” (Fig. 13); 2 - lemn de chiparos, argint, ștanțat, marcat (<A>C 12), incizat/ decorat cu scenele: Buna Vestire, Botezul, Nașterea lui Iisus, Floriile (Av.); Răstignirea, Pogorârea Sf. Duh, Adormirea Maicii Domnului, Prezentarea la Templu (Rv.), inscripție în chirilică la baza postamentului cu minuscule (în interior): „Catinca Rosătu, născută Sturza”/ Av.; 3 - argint (35 x 15 cm), ștanțat, marcat (12/ o coroană), dăruită de Catinca Rosetti, cf. inscripție în chirilică de la bază (interior); 4 - argint (25 x 7 cm), ștanțat, marcat (<A>C./ 12), decorat - Buna Vestire, Toma Necredinciosul (Av); doi evangheliști și Învierea (Rv), la baza postamentului, inscripția: „Catinca Rosătu Sturza”; *candela de argint* (50 cm, inclusiv lămpișoarele), sec. XIX

Pictura iconostasului, executată în secolul al XIX-lea la Petersburg, ulei pe lemn, a fost renovată ulterior, păstrându-se doar scheletul de lemn sculptat, poleit (schlagmetal), decorat cu motive vegetale (palmete) și colonete cu capitel compozit, decor care se regăsește și la alte piese de mobilier din secolul al XIX-lea: *jilțul arhieresc* (289 x 90 x 85 cm), *tetrapodul* (167 x 38 cm); analogul, 2 îngeri sculptați - elemente decorative ce încadrează registrul superior de la catapeteasmă (88 x 39 x 10 cm)/ (Fig. 14).

Dvera, adusă de Doamna Elena Cuza de la Paris⁶⁹ (dim. 225 x 118 cm), sec. XIX, confecționată din catifea de culoare grenă și franjuri din metal galben, brodată cu fir de mătase - stele argintii pe toată suprafața; central - icoana Sf. *Euharistie*, reprezentând pe Domnul Iisus Hristos cel Înviat, în picioare, așezat pe nori, înveșmântat cu mantie împărțitească de culoare albă și tunică roșie, lungă până la glezne, împodobită la poale și mâneci cu aplicații floral-vegetale din metal galben; în mâna dreaptă ținând pâinea, iar în stânga Sf. Potir; chip pictat pe mușama, aureolă din metal alb (Fig. 15).

Printre bunurile de cult, aflate la muzeul eparhial, se numără: o *cupă* (nr. inv. 246/ 2003; dim. 7,7 x 5 cm), sec. XIX, argint, ciocănit, marcat/ datat: „A.T./ 12./ 1840” (pe buza vasului, la exterior); un *potir* (nr. inv. 249/ 2003; dim. 13,4 x 5,7 x 6,3 cm), dăruit de Ecaterina Rosetti, sec. XIX, argint marcat: „12”, turnat, nedecorat, cupă aurită, inscripție cu minuscule în chirilică: „Catinca Rosătu, născută Sturza” (la baza postamentului - exterior)/ (Fig. 16); veșminte diaconești (stihar și orar), sec. XIX, brodate cu fir auriu și mătase naturală (roșie, galbenă, verde, albă).

Cărțile religioase aflate la parohie și muzeul eparhial, prin anii de editare și însemnări, oferă date cu privire la vechimea și proveniența lor, precum și la personalul slujitor și donatori, unele dintre ele purtând stampila „ex libris” a lui Constantin Rosetti (Fig. 17): *Mineie* (legate în piele și ex-libris-ri pe foaia de titlu), Buda, *Noiembrie*, 1804⁷⁰; Neamț, *Noiembrie*, 1804 (biserica Sf. Gheorghe); Buda, 1805: *Ianuarie*,

⁶⁹ Direcția Județeană de Cultură Vaslui, *fond cit.*, dos. 2/ 1961-1962, vol. I, f. 6; astăzi, la Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui.

⁷⁰ Maria Popa, *Monumente istorice din județul Vaslui...*, p. 170: vezi, *Mineiul lunii noiembrie*, Buda, 1804, *Evanghelie*, Neamț, 1834 (foi de titlu).

*Februarie, Martie*⁷¹, *Decembrie*; Neamț, 1831: *Aprilie, Iulie, Septembrie, Noiembrie, Decembrie*, 1832; *Ceaslov*, Neamț, 1833, cu o însemnare din 28 martie 1947 a cântărețului Serafim Lupu, pe foaia de gardă, din care rezultă grija credincioșilor pentru păstrarea zestreii bisericii și cinstirea memoriei ctitorului: „Acest Ceaslov a fost găsit de enoriași în stare rea față de podoaba lui de altă dată. Până în 1944, locul de cinste și cuvenit era în biblioteca ctitorei, D-a Ecaterina Rosetti, de unde cu ocazia marilor prefaceri a fost desfăcut de podoaba ctitorilor și dat gunoiului de cei străini de adevăr - slugile tatălui minciunii. Creștin cu suflet și acumu, le-am strâns ca și pe multe perle dându-le parohiei pentru biserica Adormirea, unde este ctitoria celei ce a fost D-na Rosetti, născută Sturza, ca și mormântul. În 1947, cu apelul și sfatul pr. paroh Porubin, a fost legat și aranjat în podoaba de față cu cheltuiala enoriașului Andrei Th. Iacob, de către Serafim Lupu, cântăreț al parohiei Solești, 28 martie 1847”⁷²; *Evangelie*, Neamț, 1834 (biserica Sf. Gheorghe), cu inscripția de pe ferecătura de argint, transcrisă mai sus, și însemnări ale preoților P. Sârbu (1906), M. Gautineac (1948) și V. Corobceanu (1958), referitoare la activitatea lor⁷³; *Evangelie*, Neamț, 1845, însemnări ale episcopului Grigore Leu (1941) și pr. paroh Al. Porubin (1946)⁷⁴; *Triod*, Neamț, 1847, însemnare a cântărețului Iftime Grigoruț despre apartenența cărții⁷⁵; *Tipicon*, Neamș, 1847; *Penticostar*, Neamț, 1848, donat de ctitorul Ecaterina Rosetti, în anul 1861: „Acest Penticostar s-au dăruit bisericii ot Solești cu hramul Adormirii, de supt iscălită Catinca Roset, născută Sturza, 1861, no(i)e(m)v(rie) 20” (însemnare în chirilică pe foaia de titlu); *Ceaslov*, Neamț, 1858 (biserica Sf. Gheorghe); *Apostol*, Neamț, 1851, însemnare chirilică din 1861, pe foaia de titlu: „Acestu Apostolu s-au dăruit bisericii ot Solești cu hramul Adormirii de supt iscălită Catinca Roset născută Sturza, la 1861 noemv(rie) 20” și a cântărețului D. Mititelu din 25 iunie 1944 (biserica Sf. Gheorghe); *Liturghier*, Neamț, 1860, legătură din piele maronie, decorată prin imprimare: chenar dublu cu palmete stilizate, central – Iisus Hristos încadrat într-un medalion (Av.); chenar cu palmete și „dinți de lup”, rozetă, motive florale în colțuri (Rv.), cotor cu 6 cartușe, file cu margini aurii; însemnare chirilică din 1863, pe foaia de titlu: „Catinca Roset născută Sturza, l-am hărăzitu bisericii din Solești, la 1863 oct(om)v(rie) 5” (Fig. 18); alte însemnări ale pr. N. Paveliuc (1918) și cântărețului D. Mititelu (1944)⁷⁶; *Triod*, Chișinău, 1862; *Antologhion*, Chișinău, 1861.

⁷¹ Însemnare din 10 februarie 1826 a dascălului Toader din Benești, referitoare poate la circulația cărții sau la un slujitor al bisericii Sf. Gheorghe (Costin Clit, *Însemnări pe cărți*, în „Prutul”, nr. 1/2015, p. 127.

⁷² Vezi și Maria Popa, *Moșia Solești din județul Vaslui ...* în op. cit., p. 559, n. 42.

⁷³ „Paroh Petru Sârbu, Huși. Fiind preot la această parohie de la 1894 și apoi 1906 înainte” (semnată și parafată cu ștampila parohiei din 1894, pe foaia de titlu); „Paroh preot Petru Sârbu din Huși, fiind preot la această parohie de la 1894 și până la 1806 înainte” (p. 93-94); „1906 Aprilii 10, paroh preot Petru Sârbu, 1894 – 1906” (p. 197); „1 Septembrie 1948, când am fost transferat la această parohie. Pr. M. Gotineac”; „1 mai 1958, preotul Mihai Gotineac a fost transferat reciproc, prin consimțământ, cu preotul Corobceanu de la parohia Dorobanți, raionul Botoșani - Mitropolia Moldovei. Paroh V. Corobceanu” (forzaț I);

⁷⁴ „Astăzi, 4. V. 1941, am văzut această biserică. Episcop Grigorie” (forzaț I); „Anul Mântuirii 1946 August 15, am fost încadrat ca preot paroh a<I> parohiei din Solești, jud. Vaslui, fiind refugiat din parohia Cobălea, jud. Orhei” (forzaț I).

⁷⁵ „Să se știe că a ceastă carte este de la biserica Adormirea (Solești). Grigoruț, cântăreț” (pe forzaț I).

⁷⁶ „Cel dintâi slujitor pe a ceastă Sf. Liturgie sunt eu smeritul preot Nicolae V. Paveliuc./ Fost preot de la 1896-1911 la Biserica Catedrală din Constanța (Dobrogea), de la 1911-1916 la biserica Adormirea din

Cărțile religioase scoase din uz, depozitate la Muzeul Eparhial Huși în 1982, conțin, de asemenea, unele însemnări publicate de profesorul hușean Costin Clit, care îmbogățesc informațiile despre circulația lor, biserică și personalul slujitor: *Penticostar*, Iași, 1753; *Antologhion*, București, 1766, însemnare din 1794 cu numele enoriașilor care au contribuit la legarea acestei cărți, ce aparținea vechii biserici răzășești⁷⁷; *Antologhion*, Râmnic, 1766, cu însemnarea ieromonahului Teofil din 1846, care a slujit la mănăstirile Răchitoasa (jud. Bacău), precum și Crângul de Sus (fostul jud. Tutova), și poate la Solești⁷⁸; *Catavasier*, Iași, 1792; *Mineie*, Buda, 1804: *Iunie*; *August*, *Septembrie*; 1805: *Iulie*, *Octombrie*; *Mai*, Neamț, 1831; *Octoih*, Buda, 1811; *Octoih*, Neamț, 1836; *Octoih*, București, 1859; *Tipicon*, Iași, 1816; *Viețile Sfinților*: Neamț: *Ianuarie*, 1812, *Februarie*, *Martie*, *Aprilie*, 1813; *Iulie*, 1814, *August*, 1815; *Septembrie*, 1807 (însemnare a cântărețului D. Mititelu din 1945)⁷⁹, *Noiembrie*, 1811, *Decembrie*, 1811; *Evanghelie*, Neamț, 1858 (2 vol.); *Psaltire*, Neamț, 1817; *Penticostar*, Neamț, 1834; *Ceaslov*, Neamț, 1835 (3 vol.); *Liturghier*, Neamț, 1860 (2 vol.), donat de Ecaterina Rosetti anul în 1861: „Catinca Roset, născută Sturza, le-am hărăzitu bisericii din Solești la 1863, oct(om)vrie 5” (f. de gardă) și o însemnare a pr. P. Sârbu din 1919 (f. 36 v.)⁸⁰; *Predicatorul*, București, 1858, cu o însemnare din noiembrie 1864 a monahului Teodosi Dimitrachi, care închina un imn de slavă Domnului Iisus Hristos și Maicii Domnului⁸¹, fapt ce confirmă că biserica avea inițial statut de mănăstire; *Predicatorul*, București, 1859, dăruit de Ecaterina Rosetti în 1864, cf. însemnării ei: „Catinca Rosăt, născută Sturza, 1864 fev(ruarie) 18”⁸², *Molitvelnic* (lipsă foaie de titlu).

același oraș Constanța, biserică cea fost construită din îndemnul meu, iar în 1916-1918 am fost în Război ca preot locotenent până la 1 iulie 1918, când am fost numit ca preot paroh al acestei Sf. Biserici din satul Solești, unde cu ajutorul D-lui D-zeu nu știu până voi servi”./ „Preot Neculai V. Paveliuc 1918, septembrie 2, Solești – Vaslui. Născut în anul 1874, martie 25, în orașul București, căsătorit în 1895 în R. Sărat cu Alexandrina Popescu, cu care am avut 7 copii, din care în viață, Emilian, candidat de preoție, Dumitru, Ioan, Iulian, Constandin, iar morți două fete, și anume Aneta și Sofia,. Spre amintire am semnat și scris acestea aici”; „20 octombrie 1944, D. Mititelu, cântăreț la parohia „Adormirea” (pe foaia de gardă I).

⁷⁷ Costin Clit, *Însemnări pe cărți*, în „Prutul”, nr. 1/ 2015, p. 115: „...ce s-au dat milostenii la legatul acestui (Min)ei/ 1794, mai 30./ Gheorghie, Marii, Toader, Gheorghe, Anița, Andreiu, Safia, Ini, Anița, Gheorghii, Paraschiva, Eni, Catrina, Statie, Ilinca, (...), Iordachi, Todosii, C(r)ăști, Ioan, (...), (Para)schiva, Miron” (f. 1-9, degradate).

⁷⁸ Idem, *Însemnări de pe carte veche (1800-1961)*, în A.M.M., vol. XXXVI, Iași, 2016, p. 99-100: „Pentru ca să știi di cându m-am făcut preot la anul 1838, avgust 2, și la anul 1839, decemvri(e) s-au mutat prezvitera me(a) Elena din viață și la anul 1843, ghinar 11, m-am îmbrăcat în sh(i)ma călugării și am petrecut în Sfânta M(ănăstire) Răchitoasa și am venit la schit(ul) de Sus la 1846, aprilie(ie) 6. Teofil ieromonah, 1846, april(ie) 6” (f. 97-98); „Să s(e) știi di când am vinit di la Sfânta) M(ănăstire) Răchitoasa aiciia la schit(ul) Crângul di Sus la anul 1846, april(ie) 7. Teofil, (i)er(o)mnaș” (f. 325 – 339).

⁷⁹ Idem, *Însemnări de pe cărți*, în „Prutul”, nr. 1/ 2014, p. 109: „Spre amintire de când am scris această carte în anul 1945, sept. 16. Mititelu”.

⁸⁰ Idem, *Însemnări de pe cărți vechi (1800 - 1961)*, în A.M.M., vol. XXXV, Iași, 2015, p. 139 – 140; „Preotul Sârbu din Huși, preot la Solești din 1894 – 1919” - datarea referitoare la pr. paroh P. Sârbu, credem că este o consemnare ulterioară, neprecisă, care nu se confirmă, deoarece între anii 1913-1918, la parohie slujeau alți preoți, menționați mai sus.

⁸¹ Idem, *Însemnări de pe carte veche (1806 - 1870)*, în „Lohanul”, nr. 36/ 2015, p. 19.

⁸² *Ibidem*.

Mormintele familiei Rosetti – Solescu

Postelnicul *Gheorghe/ Iordache Rosetti* (1796-1848) și mama sa, vorniceasa *Ecaterina Rosetti*, morți, în aceeași zi, la 10-11 ianuarie 1846, îngropați în cimitir⁸³, au fost reînhumati în cavoul din pronaosul bisericii zidită de Ecaterina Rosetti în anii 1859-1861⁸⁴, unde se află și astăzi piatra de mormânt, comandată de Elena Cuza la Constantinopol⁸⁵. Inscripția de pe lespedea funerară din marmură sculptată, dim. 194 x 80 x 23 cm, scrisă în chirilică, publicată de N. Iorga în 1911, pe lângă ruga de iertăciune, oferă date din viața acestora:

„La acest semnu de pomeniri/ Caută, omule, și vezi/ Cum ai lumii fericiri/ Azi o ai și mâini o pierzi,/ Iar nu mai plângi trista moarte,/ Căci aice sânt moșten./ Din ce lume a ta soartă/ Se trece ca un noian,/ Mult iubita me soție/ Dimpună cu ai mei fii,/ Acestu înscrisu mi-au pus mie,/ Pentru voi ce sunteți vii,/ Ca oricând din întâmplare,/ Iei, pe piatră, vei ceti,/ Să nu stai mult în neaflare,/ Fără numele să-mi știi./ Că aice Gheorghii și cu Catrina Rosăt/ Zacu în pământ,/ Fiu cu mamă dimpună îngropați/ Într-un mormânt,/ În vârstă de 50 ani/ Viața lui s-au curmat;/ Ambii în zăce și unu Ghenar au răposat, 1846./ Deci îndură-te, străine,/ Și roagă pi cel mai Sfânt/ Ca să-i fie ușoară țărâna/ Aice în mormânt./ La anul 1796, Mart în 30, s-au născut D. Vornic Iordachi Rosăt, fiul răposatului vornic Iordachi Rosăt, și s-au săvârșit din viață la anul 1846, Ghenar 10”⁸⁶. Inscripția este încadrată într-un chenar sculptat în meplat, decorat cu un vrej (viță de vie cu struguri); sus – motive astrale (soarele și luna), încadrate de un semimedalion flancat de două motive vegetale (palmete și flori); central – o cruce greacă, la bază cu o semilună; jos – simbolul morții (craniu și două oase încrucișate), încadrat de un motiv floral (lalea) (Fig. 19).

În curtea bisericii se află alte mormintele ale familiei Rosetti – Solescu.

Mormântul comun al *Ecaterinei Rosetti* (1800-1869) și al fiicei sale, *Doamnei Elena Cuza* (1825-1909), protejat de un grilaj de fier, este marcat de o lespede funerară din marmură albă (210 x 105 x 15 cm), cu inscripția: „Elena Cuza, 17 iunie 1825 - 2 aprilie 1909, Doamna României, 24 ian. 1859-11 fevr. 1866” (postament de piatră, dim. 232 x 126 x 21 cm) și monumentul funerar al mamei sale, alcătuit dintr-o cruce de piatră (120 x 45 cm), suport în trei trepte (43 x 45 cm), postament de piatră cioplită (127 x 85 x 85 cm), placă de marmură albă (68 x 49 cm), cu inscripția: „Ecaterina Rosetti, născută Sturdza, 17 iulie 1800 – 11 aprilie 1869”. Doamna Elena Cuza a fost înmormântată în „groapa boltită” a mamei sale, osemintele fiind dezgropate și depuse în cavoul familiei din pronaosul bisericii⁸⁷.

⁸³ Îngropați inițial, poate, în cimitirul aflat la sud-est de incinta conacului (cca. 20 m), dezafectat (arat) în 1957 de către Trustul I.A.S. Vaslui, care avea sediul în fosta casă administrativă, naționalizată în 1949 (ultimul administrator, Carol Shiil, căsătorit cu Aurora Toma) – v. Serafim Lupu, cântăreț, *op. cit.*, f. 1; Maria Popa, Moșia Solești ..., p. 568 – planul moșiei, 1949.

⁸⁴ Virginia Isac, Aurica Ichim, *op. cit.*, p. 52.

⁸⁵ Lucia Borș, *op. cit.*, p. 26.

⁸⁶ N. Iorga, *Inscripții de pe mormântul Roseteștilor din Solești - Vaslui*, în *Studii și documente*, vol. XXI, București, 1911, p. 20-21; vezi și Arhivele Naționale Vaslui, fond *Parohia Solești*, dos. 1/ 1894 – 1895, f. 39; Maria Popa, *Conacul Rosetti – Solescu* ..., în *op. cit.*, p. 195, n. 14.

⁸⁷ Arhivele Naționale Vaslui, fond *Eparhia Hușilor*, dos. 14/ 1895 - 1913, f. 47.

Monumentul funerar al lui *Gheorghe Rosetti – Solescu* (1853-1916) este format dintr-o lespede de marmură (206 x 106 x 20 cm), o cruce latină (108 x 80 x 10 cm), așezată pe un postament ușor trapezoidal (95 x 72 x 61 cm) și soclu în trepte (72 x 25/83 x 72 x 23 cm). Pe placa de marmură este scrisă cu majuscule inscripția: „Gheorghe C. Rosetti Solescu, ministru plenipotențiar, 30 no(i)embrie 1853 – 5 decembrie 1916”.

Mormântul *Olgăi Rosetti Solescu* (1853-1924), alcătuit dintr-o lespede funerară de marmură (213 x 126 x 18 cm) și o crucea de lemn, sculptată la capete (155 x 105 x 10 cm) cu inscripția lămuritoare: „Olga Rosetti, născută de Ghiers, 1853-1924” (soția lui Gh. Rosetti, fiica ambasadorului francez la Petrograd)⁸⁸ (Fig. 20)⁸⁹.

Familia Rosetti – Solescu, strâns legată de istoria țării și implicit a județului Vaslui, merită a fi cinstită prin conservarea, restaurarea și punerea în valoare a ctitoriilor sale de la Solești⁹⁰.

ANEXE

Anexa 1

„Inventariu

De toată dota bisericii cu hramul Sf. M. M. Gheorghe din comuna Solești plasa Crasna, județul Vaslui

F. 89

1. Una cruce de lemn și una mai mică îmbrăcată cu argint
2. Un chivot pentru păstrarea Sf. Taine
3. Una Evanghelie
4. Una Liturghie
5. Trei sfeșnice de alamă mici
6. Un rând de Sf. Vase
7. Trei rânduri de veșminte bune
8. Trei rânduri de veșminte vechi, donate de c.c. Ruxandra Ventura⁹¹
9. Un felon și un epitrahil, în stare proastă
10. Un Octoihu mare și unu micu
11. Un Mineiu general
12. Un Penticostar
13. Un Triodu
14. Un Apostol
15. Două Psaltiri
16. Două Molitvelnice

⁸⁸ Virginia Isac, *op. cit.*, p. 191.

⁸⁹ Vezi și Maria Popa, *Monumente istorice din județul Vaslui...*, p. 171; însemnele funerare din curtea bisericii au fost renovate în anul 2015 printr-un proiect transfrontalier cu R. Moldova, finanțat de Uniunea Europeană.

⁹⁰ Mulțumim pentru informațiile transmise și materialele puse la dispoziție de către d-nii/le: Veleşcu Lucian, pr. paroh Costel Adam, dr. căminului cultural, Marcela Isac, secretara școlii.

⁹¹ Prima soție a lui Constantin Rosetti, mama lui Gh. Rosetti. – v. Virginia Isac, *op. cit.*, p. 191.

17. Un Agheasmatar
18. Un Ceaslov mare și două mici
19. Una carte de predici
20. Două Catavasii
21. Una carte Tălmăcirea Evangheliei, Tomul I-iu
22. Un Testamentu
23. Unsprezece candelu
24. Șapte sfeșnice de lemn
25. un policantru de alamă
26. Patru fânare pentru parade la morți și altele
27. Un clește mare pentru stinsu lumânărilor
28. Un steagu (Prapur)
29. Un analogu cu două rânduri acoperămintu
30. Un Epitafu (Aer)
31. Una pereche cununii
32. Trei rânduri acoperămintu la tetrapodu
33. Două Dvere (Perdele)
34. Trei levicere
35. Trei lăzi
36. Trei prostiri
37. Trei prosoape
38. Șapte șervete
39. Una masă pentru Aer
40. Una masă rotundă mică
41. Una mesuță pe un picior

F. 89 v.

42. Un scaun pentru lumânări
43. Una cristelniță
44. Două cutii pentru Sf. Botezu
45. Două cădelniți, una bună și una strică
46. Una tipsie
47. Un Talger
48. Două ibrice mici
49. Un ligheanu
50. Patru perdele la icoanele împărătești
51. Trei clopote, unul mare, unul micu și unul tot micu stricat
52. Un ceaunu mare stricat.

Inventarul de față cuprinde cincizeci și două articole, pentru care se atestă
<ss>: Preot Th. Pandelea, Eu Ifemi Costan, Eu Ion Acsînte – epitropi.
1889, Noiembrie<e> 27”.

DANJ Vaslui, fond *Episcopia Hușilor*, dos. 1/ 1889 – 1890, f. 89.
Anexa 3

„Copie după Adresa lui Gh. Rosetti - Solescu, trimisu extraordinar și ministru plenipotențiar, către Ministerul Cultelor, din 1893 -

Domnule Ministru

În vatra satului comuna Solești nu ai există decât o mică bisericuță de lemn, făcută de curând, în mijlocul cimitirului, ajunsă deja în starea cea mai proastă, putând abia sluji ca capelă de înmormântare.

În capul parcelei proprietății se află o biserică de piatră, solid zidită în anul 1860 de reposata în Domnul, Ecaterina Gh. Rosetti, născută Sturdza, bogat înzestrată cu cele trebuitoare, și întreținută până acum de proprietarul anterior, Teodor Gh. Rosetti, în starea cea mai bună.

Fiind prin cariera mea obligatu a trăi mai mult în străinătate și neputând de departe supraveghea o demnă celebrare a cultului divin în biserica proprietății, sunt obligat a o ține închisă și numai în scurtele mele reședințe la țară se celebrează acolo serviciul regulat.

Pentru a pune capăt unei distincțiuni deplorabile între biserica proprietății și biserica satului, bisericile fiind toate numai ale lui Dumnezeu, credu de datoria mea a ceda pentru interesul cultului public, biserica de care am dispusu până acumu exclusiv.

Numi mai rezerv nici un drept asupra acestei biserici de cât celu de a face parte din Epitropi, conform legii clerului.

Pentru a evita orice neînțelegere și pentru a se asigura demna căutare a locașului ctitoricescu de către Stat, pentru evlavia părinților mei, sunt silit a pune cesiunea ce vă propun astăzi în condițiunile următoare (f. 51 v.):

Mormintele aflătoare în biserică se vor căuta de preoți cu grijile bisericesti obișnuite.

În ograda – grădina ce înconjură imediatu biserica nu va putea niciodată să clădească preotul nimic, nu va putea ține nici o vită sau pasăre, nici nu va putea depune niciodată nimic, rămânând cu proprietarul absolut stăpân pe întreaga această ogradă – grădină.

Pe pământul acestei ogrăzi – grădini singurul drept care-l dau este numai dreptul de trecere limitat asupra unei alei deschisă din vatra satului până la ușa bisericii, pentru a veni când la slujbă și pentru a face reparațiunile necesare.

Nu cedez decât monumentul bisericii, cu zestrea lui, până unde intră zidurile sale în pământ cu singura servitute de trecere prevăzută mai sus.

Biserica ce pun în acest mod la dispoziția cultului public va fi declarată oficial biserică parohială a comunei Solești.

Dacă Excelența voastră crede de interesu public și consimte la cesiunea propusă în modul arătat, am onoarea a vă ruga să binevoiți a dispune ca autoritățile ecleziastice să vie cât de curând să ia în stăpânire biserica cu dotă, cu toate formele necesare pentru ca nimic să nu se prăpădească din zestrea bisericii și pentru ca condițiunile stipulate să fie întotdeauna păzite cu sfințenie.

În așteptarea unui răspuns profit de ocaziune, D-le Ministru pentru a vă reînnoi încredințarea umilei mele considerațiuni.

Proprietarul moșiei Solești, trimis extraordinar și Ministru plenipotențiar, semnat Gh. Rosetti – Solescu”/ „Pentru conformitate. P. Sârbu” (ss), f. 64.

ANSJ Vaslui, fond *Parohia Solești*, dos. 1/ 1894, f. 51 v., 64.

Anexa 3

Proces . Verbal de donare a bisericii din 2 august 1893 (copie)⁹²:

„Eu, subsemnatul Gh. Rosetti – Solescu, ministru plenipotențiar deschid serviciului public capela mea particulară descrisă în inventarul de mai sus sub numele de Monastirea cu hramul Adormirea Maicii Domnului, capelă zidită pe proprietatea mea, înlăuntru ogrăzii mele, în care până acum s' a oficiat mai în urmă numai în timpul prezenței mele la Solești, consimt ca acest Sfânt locaș să servească ca biserică parohială a comunei și promit sprijinul meu în limitele puterii mele pentru susținerea cultului, îmi rezerv dreptul absolut ce-l am de a reînchide capela mea particulară îndată ce nu mai rămâne întrunite după părerea mea, toate condițiunile indispensabile pentru demnitatea și regularitatea serviciului. Solești, 2 August 1893. (ss)/ Gh. Rosetti”.

ANSJ Vaslui, fond *Parohia Solești*, dos. 1/ 1949, f. 40.

Anexa 4

Proces – verbal, nr. 19 din 9 oct. 1895,

De consimțire a bisericii și a ogrăzii, după inventar, fără alea care nu era încă gata:

„Epitropii parohiei Solești din Plasa Crasna, jud. Vaslui, luând cunoștință prin părintele paroh Petre Sârbu, după propunerea făcută onorabilului D. Ministru de Culte, de Dl. proprietar Gheorghe Rosetti - Solescu, că voiește a ceda pentru totdeauna Biserica proprietății, cu tot avutul ei interior obștii locuitorilor în satul Solești, cu următoarele condiții: 1. Biserica donată să fie pe viitor parohială; 2. Mormintele ctitorilor din curtea bisericii să fie aparate de ori și ce deteriorări; 3. Preoții să pomenească pe ctitori după vechea regulă bisericească în anumite zile de peste an; 4. În ograda bisericii să nu se facă niciodată nici o clădire, nici o pasăre, nici o vită ..., destinată numai necesității cultului; se renunță la condiția inițială, cedându-se de către proprietar și ograda”./ Ss: pr. paroh Petru Sârbu, Gh. Ionescu, epitrop și Gh. Rosetti, donator” (copie).

DJAN Vaslui, fond Episcopia Hușilor: dos. 17/ 1904, f. 3; dos. 17/ 1906, f. 8..

⁹² Copie semnată de preotul paroh C. Gautineac la 8 ianuarie 1949.

Fig. 1. - Biserica Sf. Gheorghe (foto, 1967)

Fig. 2. - Biserica Sf. Gheorghe (foto, 2018)

Fig. 3. - Epitaf, sec. XVIII-XIX (?), ulei pe pânză de in (0,95 x 0,84 m).

Fig. 4. Ștampila Parohiei Sf. Gheorghe, 1894.

Fig. 5. Ștampila Parohiei Adormirea Maicii Domnului, 1894.

Fig. 6. Ștampila Parohiei Adormirea Maicii Domnului, post 1950.

Fig. 7. Biserica Adormirea Maicii Domnului – vedere S-E/
plastică arhitecturală (foto 2005).

Fig. 8. Biserica Adormirea Maicii Domnului – vedere N-V (foto 2018).

Fig. 9. Potir, argint, 1841.

Fig. 10. Chivot, argint, sec., XIX.

Fig. 11. Căniță de ritual liturgic, argint, sec. XIX – detaliu inscripție.

Fig. 12. Cădelniță, argint, sec. XIX.

Fig. 13. Cruce din lemn, argint, sec. XIX.

Fig. 14. Icoana de hram, Adormirea Maicii Domnului”, ulei pe lemn, sec. XIX.

Fig. 15. Dveră, Sf. Euharistie, droderie pe catifea, sec, XIX

Fig. 16. Potir și cupă de argint, sec. XIX.

Fig. 17. Ștampila ex-libris a lui Constantin Rosetti.

Fig. 18. Însemnare din 1861 a Ecaterinei Rosetti/ *Liturghier*, Neamț, 1860 - detaliu⁹³.

Fig. 19. Lepsede funerară/ Gh. Rosetti, sec. XIX – detaliu inscripție, decor⁹⁴.

Fig. 20. Ansamblul funerar al familiei Rosetti – Solescu, sec. XIX-XX (foto 2018).

⁹³ Mulțumim d-lui Lucian-Valeriu Lefter pentru transcriere.

⁹⁴ Vezi și: Maria Popa, *Conacul Rosetti-Solescu ...*, în *op. cit.*, p. 202.